

Zamercev tábornokkal Budapesten

— **SZÉP KIS MUNKÁT** hozott nekünk össze, vezérőrnagy elvtárs — körholják tréfásan a szovjet nagykövetségen. — Ki győz válaszolni a telefonhívásokra! Külön osztályt kellene felállítanunk arra az időre, amíg tart a látogatása.

Pedig a nagykövetség nem egyedül viseli a „terheket”. A telefonhívások másik része Zamercev vezérőrnagy budapesti házigazdájának jut. Szüntelenül jelentkeznek az érdeklődők: hol lehetne a tábornok elvtárrsal találkozni? Mert feltétlenül kezét kell vele újra szorítani. — Hiszen ő nyitotta meg a színházunkat — jelentkezik a Nemzeti Kossuth-díjas művésznője. — Szeretném neki megköszönni — ne tessék nevetni, ez akkor komoly dolog volt — azt a zsák krumplit, amit a lakásomra küldött — telefonál egy ismert tudós. — Feltétlenül beszélnem kell vele, ő emlékszik rám, biztosan emlékszik, hiszen együtt alapítottuk az első gyermekmenhelyt — bizonygatja egy öreg pedagógus. S így megy ez napestig, amióta a felszabadított Budapest első városparancsnoka — tizenöt évi távollét után — látogatába érkezett a magyar fővárosba.

Akivel csak tud, találkozik. Pedig a vendéglátók úgy gondolták, hogy a 63 éves tábornok majd minden egy kicsit a Margitsziget rugyező fái alatt, esténként korán nyugovóra tér és legfeljebb néhány protokolláris meghívásnak tesz eleget. Azt igazán nem lehetett előre programba venni, hogy nemcsak Zamercev jelent sokat a budapestieknek, hanem neki is oly végtelenül sokat jelent Budapest: felvillanyozza, megfiatalítja, testileg-lelkileg felfrissíti. Hiszen ez a város — része az életének. Amikor rábízta a helyőrség vezetését — ami háborús körülmé-

nyek között nemcsak katonái, de közigazgatási feladat is —, Pest romokban állt, Budán pedig még harcoltak. Az emberek a pincékben rejtőztek, olvasztott hólét forraltak ivóvíznek (vagy fel sem forralták), az egyetlen közéletmelzési utánpótlást az elhullott lovak jelentették, járványgócok keletkeztek, a Nagykörút felett émeletyítő hullaszag terjengett és az omladékok között elhagyott gyermekek kutattak enniaval után... Felelősséget vállalni ezért a városért — nem volt kis ügy! S eleget tenni a vállalt felelősségnek — ez még nagyobb ügy volt. Csoda-e, ha most Zamercev tábornok nem tud betelni a találkozás gyönyörűségével. Azokkal az emberekkel találkozik, akik az ostrom utáni súlyos helyzetben, vele együtt, a vállukra vették a romba dőlt főváros gondját; akiket emberfeletti munkában, fantasztikus körülmények között ismert meg, s akikkel azóta is, kölcsönösen nem feledik el egymást. Az idős tábornok most reggeltől napestig járja a várost, gyermekotthonokat, gyárakat és lakótelepeket, régi ismerősöket és új barátokat látogat meg, mindenre emlékszik, mindenkit felismer és őszintén boldog, hogy őt is felismerik, a régi barátsággal, a régi szeretettel üdvözlők, ahol csak megjelenik.

— **ÉN MÉG LÁTTAM** azt a magyar életet, amelynek az egyik pólusán a régi úri világ kapaszkodott a vagyonba, a hatalomba, a másik pólusán pedig a dolgozó ember követelte a jogot, a rendet, a haladást — meséli este a szállodában Zamercev tábornok. — Emlékszem például, hogy amikor a szovjet kormány 20 ezer tonna kenyérgabonát küldött az éhező Budapestnek, a burzsoá lapok fanyalogva, alig néhány sor-

ban emlékeztek meg erről az eseményről. Persze, a baloldali sajtó méltó teret szentelt az ügynek. S este a külvárosokból a munkásaladók sokasága vonult táblákkal a szovjet városparancsnokság elé. A táblákon a felirat magyarul, oroszul: Köszönjük! Szpazsibo! A burzsoá is tudta, hogy a szánktól vonjuk el a falatot. De azt is tudta, hogy az éhség leküzdése már nem neki használ, hanem a születő, másik Magyarországnak. És gyűlölte azt a kenyeret, amely erőt adott a hídépítőknak, a bányászoknak, a vasutasoknak...

— **NEM SOKKAL AZELŐTT**, hogy elutaztam, a városparancsnokság statisztikát készített a végzett munkáról. Megállapítottuk, hogy 40 000 ember fordult hozzánk különböző kérelmekkel, panaszokkal, javaslatokkal. Sok ezer a száma azoknak, akikkel személyesen beszélgettem. Rajtuk keresztül is sokat megtudtam az országról, az emberekről. Hadd mondjak el egy akkori történetet, ma már talán anekdotának hat, de való igaz, és jellemző arra a régi helyzetre.

— A felszabadulást követő időben népes küldöttség jött el hozzám a régi városházáról. Volt köztük bankár, földbirtokos, főtisztviselő, még egy híres színésznőt, Gaál Franciskát is magukkal hozták, gondolván, hogy a női szépség mindig jó protektor. Előadtak mindenféle apró-cseprő kérelmeket, vártam, hogy a lényegre térjenek, hát egyszerre csak az egyik megkérdi:

— És mondja, tábornok úr, van önnek odahaza földje?

— Már hogyan lenne — nevettem a kérdésen, amit nyilván tréfának szántak.

— Oroszországban?

— Miért csak Oroszországban?

Van énnekem Ukrajnában, Grúziában, Szibériában is...

Erre nagy izgalomba jöttem, s a másik, akinek sok budapesti bérháza volt, azt kérdezte:

— És lehetséges, hogy háza is van?

— Hogyhogy „házam”? Úgy értem, ház, amiben lakhatom? Hát hogyne lenne. Ahol éppen jól esik.

Erre összenéztek, láttam rajtuk, hogy nagyon jókedvűek és barátságos búcsúzkodás után eltávoztak. Gondoltam, nyilván megértették a tréfát, ennek szól a vidám mosoly.

Nem sokkal később részt vettem a Szabadság-hegyen az első úttörőtábor felavatásán. Azért hívtak meg a gyerekek, mert én segítettem hozzá őket egy elmene-kült háborús bűnös nagy kertes villájához. Az avató ünnepély nagyon szépen sikerült, összebarátkoztak a gyerekekkel, és arra kértek, meséljem el „hogyan lettem tábornok?”. Elmeséltem, persze igyekeztem a gyerekek nyelvén beszélni; elmondtam, hogy valaha nálunk is nagy háború volt, s akárcsak itt, nagy pusztítással, nélkülözéssel járt, sok gyereg maradt szülők nélkül, köztük én is. A disznópásztorkodástól a gyári segédmunkáig sok mindent megpróbáltam, amíg felcseperedtem. Aztán jött a forradalom, bekerültem a Vörös Hadseregbe, tanulni kezdtem, kommunista lettem, a párt és hadsereg nevelt... Szóval így beszélgettem a gyerekekkel. A jelenlevő újságírók pedig feljegyezték a beszélgetést, s másnap mindenki olvashatta a lapokban.

Jön ám délelőtt Gaál Franciska. Felháborodottan felelősségre von, miért nem mondtam én igazat nekik a múltkor? Miért vezettem félre a férjét, a barátait, akik, úgy mond „vigaszt és reményt” találtak nálam, „mert, ha a szovjet tábornokok földbirtokosok és háziurak, akkor nekik sem kell félni”, nem lesz itt semmi különös változás, ők is meg-

tartják szépen a birtokaikat, a házaikat, a rangjukat...

— Nem tudtam, bosszankodjam vagy nevessek. Azt mondtam a művésznőnek, tolmácsolja az uraknak az üzenetemet: Hogy Magyarországon lesznek-e a jövőben is nagybirtokok és magánbankok, lesz-e lakásuzsora és részvénykamát, erről nem én döntök, hanem a magyar nép. De úgy látszik, az urak is úgy ítélik meg, hogy a nép bizonyára figyelembe veszi majd a Szovjetunió életének tanulságait. Nyilván ezért érdeklik őket oly tüzetesen a szovjet tulajdonviszonyok.

*

... A SUHANÓ GÉPKOCSI ablakában, mintha filmet látnánk, kergetik egymást a házak, a terek, a fényben úszó körutak és a csendes, kertes budai utcácskák. Néhol megáll a kocsi, és az utas kiszáll, vizsgálódva keresi a régi emlékeket.

— Nem, ez már nem az, ami volt — hajtogatja Zamercev tábornok. — Az itt töltött évek után úgy ismertem a várost, mint a tenyeremet. Most eltévednék. Mindenhol van valami lényegesen új, ami megváltoztatja a városképet. És az üzletek, ... a fények... Pedig milyen jól tájékozódtam! De hol van már a Kossuth-híd és a régi, kietlen Váci út, a romos Duna-part és a Valéria-telep...

— Valéria? Hát arra is emlékszik?

— De még mennyire. Felhívták rá 1945-ben a figyelmemet. Azzal rémítettek, hogy bűntanya, ahol leszúrnák az idegeneket. Egyszer kimentem megnézni. Mert nekem gyanús volt, ha a régi városházi tisztviselők bűnökről beszélnek. És jól sejtettem. Nem az ottani lakosok „bűnei” ötlöttek a szemembe, hanem a Horthy-rendszer bűnei. A százalmas kalibákban elképesztő nyomort láttam. Olyat, amelyet valaha a cárizmus hagyott szomorú örökségnek maga után. S képzelje, a rongyos, az éhes, a nincstelenséghez szokott emberek között is milyen könnyű volt

megtalálni az új élet igényét. Igaz, voltak ott kétes elemek, meg bűnözők is. De a többség dolgozott, emberi életre, emberhez méltó lakásokra, felemelkedésre vágyott. Még kultúrsoportot is alakítottak. Gondoskodtunk is róla, hogy a katonai készletekből kukorot és lisztet osszank közöttük és adják oda a szákmányolt idegen egyenruhákat, hiszen, aki fázik, nem a divatra gondol. A kultúrsoportnak zongorát juttattunk.

De nem a mi szerepünk itt a fontos, hanem amit önök csináltak. Én most, hogy ismét ott jártam, nem tudtam betelni a József Attila-telep látványával. Megható — igen, ez a legjobb szó rá —, *megható* látvány. Nemcsak a szép, új épületek, hanem főleg az emberek. Amikor a Valérián jártam, az elesett, sovány, fáradt asszonyok, férfiak, amint megpillantották a szovjet tábornokot, behúzódtak a házakba. Csak akkor oldódtak fel, amikor értették, hogy jót akarak. Most pedig a József Attila-telep lakói, a jól öltözött, derűs, elégedett munkáscsaládok, a vendég hírére kicsődültek az erkélyekre és a kapukba, barátságosan integettek, behívtak a lakásokba. Érti, mi van ebben? Szépek a lakások is. Jó, egészséges, derűs, tetszetős otthonok, örül az ember szíve, amikor ilyeneket lát. De hát szép lakás bárhol lehet a világon. Hanem akik benne laknak... Ezek az embereken érződik a szabadság levegője. Valahol a magatartásukban már benne van a szocializmus. Nehéz ezt szavakban megfogalmaznom, az újságokban azt hiszem, úgy szokták kifejezni, hogy „az ország atmoszférája”. Nos, ha úgy tetszik, *atmoszféra*. Nekem végtelenül tetszik ennek a mostani Magyarországnak a légköre. Olyan jól érzem magamat benne, ahogyan csak ember érezheti magát, egy emberséges, szabad, derűs világban.

Szabó L. István